

Pracovní list ku kapitole: **Samuel Ungar**

Strana 198.	KOCÚR	číslo 17.
D.V.S.M.S.V.N.P.M.N.F.M. (Delegáti valného zhromaždenia Matice slovenskej v Nitre píšú mešťanostovi Nitry Fratiškovi Mojtovi) Veľactený pane mešťanosta Nitry nesporné je, že ste človek múdry, chytrý. Podľa Vašich rečí usúdil by mnohý, že máte výtečné advokátske vlohy. Preto viete často slová chvály ťahať aj tam, kde by bolo načim bičom šľahať. Keď naša Matica v Nitre snemovala, z úst sa Vám rinula sa to mesto chvála. Lenže delegáti MS prišli na to, že to, čo sa blyští, nie je všetko zlato. Prechádzkou po Nitre uvideli oni, že pri svetlách skromných je tu veľa tóní. A tu ku náprave je len jedna cesta nie zakrývať tône, lež vyhnať ich z mesta.	Nuž berte si k srdcu, ak sa Vás to týka. Na šírenie svetla treba bojovníka, na skrývanie tône zasa pravotára, ktorý málo robí, ale veľa tára. Nechceme však tuná tárať len dve na tri, povieme Vám priamo, jak sa chlapom patrí, že keď si tak človek slávnou Nitrou blúdi, stretá veľmi mnoho takých čudných ľudí. Škoda by sa bolo pýtať: Kto si, čo si? O ich príslušnosti vražia krivé nosy. A čo chcem povedať, iste každý tuší, že Žid po maďarsky vraší, aj keď čuší. Nuž čieže je toto opatrenie chytré, že toľko Židákov máme dneska v Nitre? Dnes by nám chcel niekto nahovoriť vari, že Žid tam ostane, kde sa mu zle darí?	Dnes aj malé dieťa potvrdí Vám iste, že kde ich nechceli, majú mestá čisté. Človek by si myslel, že Židovstvo celé chcete mať v Nitre na muzeálne ciele. Pýtame sa teda tak doprosta s mosta, ako smrdí ryba, od hlavy, či chvosta? Nuž dúfame právom, že v dohľadnom čase Nitra slávna bude bez Židov už zase. No dnes už nie slovo, ale skutok platí – to Vám odkazujú MS delegáti.

M.N.F.M.O.D.V.S.M.S.VN.
(Mešťanosta Nitry Fratišek
Mojto odpovedá delegátom
valného shromaždenia Maticy
slovenskej v Nitre)

Páni delegáti,
z Vášho P. T. čistu
nemal som ja veru
iba radosť čistú.

Spôsobili ste mi
roztrpčenosť v duši,
či sa dobrým host'om
takto správať sluší?

Ja som Vás privítal
srdečne a vrelo
a každého v duchu
pobozkal na čelo.

A je predsa zrejmé,
že aj mesto rodné
v privítacej reči
vychválil som hodne.

Vy ste tejto reči
pevne veriť mali,
a nie strkať prsty,
kde Vás to nepáli.

Vieme síce, že v Nitre
ulicami blúdi
viac než v inom meste
krivonosých ľudí.

To vo Vás budilo
len omyly samé,
keďže známa vec je,
že zrak často klame.

Títo krivonosí,
čo sa Židmi vidia,
od veľkokrstenia
nie sú totiž Židmi.

Toto tvrdím, lebo
poznám ich do chlapa
a mnohému z nich som
sám bol krstný apa.

Teda so židovstvom
viedol som boj tuhý
a na ich kresťanstve
mám veľké zásluhy.

A že ste maďarsky
čuli Židov tárať?
Odpusťte, o všetko
nemôžem sa starať.

Ktorý mešťanosta
ulicami blúdi
a počúva tajne
rozhovory ľudí?

Pán predsa nechodí,
veď na to má auto,
a keď treba robiť,
vtedy povie: Sprav to!

Len takýto spôsob
života mi sluší
a od mnohých žalôb
ušetrí si uši.

Veď ja Vám mám toľko
inakších starostí;
mesto i podniky
a vítanie hostí.

Tol'ko robôt predsa
nezvládol by iný –
a ak sa aj zmýlim,
nie som za to vinný.

Kto len chyby vidí,
ten je vinovatý,
lebo ruší pokoj
a idylu hatí.

Preto Vy všetci si
zapíšte za uši,
mňa z môjho postupu
nikto nevyruší.

Komu sa nepáči,
ten nech je tiež chytrý
a v budúcich časoch
nech nejde do Nitry.

Nuž prijmite pozdrav
pestrý ako fotku
od starostu Nitry
od Františka Mojtu.

Dokument č. 3:

„Bratislava bola veľké mesto. Keď žid vyšiel na ulicu a mal trošku dlhšie paesy, zbili ho. Bez dôvodu. A tak môj otec povedal, chod' do Nitry. Nitra je malé mesto. Bezpečnejšie. Odkedy som odišiel do Nitry, už som sa nevrátil domov... Všetko sa zmenilo, keď som stratil otca a matku. Vtedy sa všetko zmenilo. Vtedy sa rabín Weissmandl a rabín Ungar stali mojimi učiteľmi, mojim otcom, mojou matkou... Mojim všetkým, dokonca mojim starým otcom. Vtedy sa všetko vážne zmenilo... Pretože som už nemal rodičov. To bolo v roku 1942. Môj otec a matka boli deportovaní z Bratislavy.“

ZDROJ: Zo spomienok Williama Lowyho, *Mezi zaslepenými blázny*, (réžia Petr Bok, scenár Martin Šmok) 2. časť. 06:55 – 08:57.

Dokument č. 4:

„Mimo to sme počuli, že v Nitre, kde rabín býva (M. D. Weissmandl – autori) je veľký dvor, ktorý nazývajú Vatikán a gardisti tam nejdú robiť raziu. To bolo podplatené, aby tam neprichádzali... My sme žili samozrejme v tom Vatikánu vtedy všetko načierno, tam bolo niekoľko stoviek ľudí, neplatili za jedlo nič. A boli tam niekoľkí ľudia, čo ešte pracovali, boli hospodárski dôležití, tí každý týždeň prišli k rabínovi a povedali: „ja som tento týždeň zarobil 10 000 korún, k živobytiu potrebujem 500, tu máš deväť a pol tisíc, aby si mohol dať ľuďom jesť.“ A tak dávali tým ľuďom, čo tam boli utečenci, jedlo.“

Zo spomienok Meira Eislera, *Mezi zaslepenými blázny*, (réžia Petr Bok, scenár Martin Šmok), 1998. 2. časť, 07:18 – 08:25.

Otázky a úlohy:

Prečítajte si dobové dokumenty a pokúste sa odpovedať na otázky:

1. Publikoval satirický časopis skutočne text, ktorý písal starosta Nitry František Mojto, alebo ide o redakčný príspevok? Čo bolo zámerom autorov oboch textov?
2. Čo sa v prvom texte kritizuje? Ako autori druhého textu reagujú kritiku a čo bolo zámerom tejto odpovede?
3. Čo sú to *paesy*, kto ich nosí a prečo?
4. Na základe prečítaných textov sa pokúste definovať stratégiu prežitia obyvateľa židovskej národnosti v čase druhej svetovej vojny. Prečo Židia z rôznych miest Slovenska smerovali práve do Nitry?
5. Pozrite si dokumentárny film *Mezi zaslepenými blázny*, 1998, režia Petr Bok, scenár Martin Šmok. Napíšte o ňom krátku esej.

